

Așa grăit-a Eminescu!... (3)

Despre educație

Mihai Eminescu, ca ziarist, a pătruns prin analizele sale într-o mare diversitate de domenii, multe dintre acestea fiind de mare actualitate și în zilele noastre, pe care le vom parcurge și comenta în această serie de articole.

Începem cu *educația*, care în acele vremuri se chema *instrucție publică*. Aceasta era foarte importantă atunci, dar este și mai importantă astăzi. De ce? Pentru că atunci nu era instituit votul universal. Cetățeanul turmentat al lui Caragiale era totuși proprietar, cu oarecare conștiința civică, avea ce să apere prin votul său, pe când azi votează, sau își comercializează votul, oameni fără o educație sau conștiință suficiente. Fără educație, democrația, ca putere a majorității, riscă să se transforme într-o dictatură a prostiei.

Există surse care-l prezintă, în diverse ipostaze, pe Eminescu, cu referire la educație:

„La finea semestrului al doilea, anul 1862, Eminescu a avut notă rea din limba latină și din matematici și a rămas repetent în clasa a doua (de liceu n.a.). (...) Odată l-am întrebat pe Eminescu dacă are cărți pentru istoria românilor și el îmi răspunsese că nu are cărți de școală, dar are alte cărți vechi din care află ce-i trebuie. (...) Pe lângă limba și istoria românească, studia Eminescu cu mare plăcere și istoria antică și se ocupa cu predilecțiune cu istoria grecilor, romanilor, egiptenilor, babilonienilor, asirienilor, persienilor și a inzilor”.

¹

Personal, la începuturile sale, Eminescu nu părea a fi un exemplu pentru un sistem de educație integrat, cu reguli și programe clar definite în timp și conținut, dar el acumulase din multiple surse cunoștințe mai ample și mai profunde decât orice premiant disciplinat din generația sa. Mai târziu, după o activitate în sistemul de educație, ca revizor școlar, îndârjit în stabilirea de proceduri și elaborarea de manuale, avea să explice și să justifice comportamentul său inițial de elev.

Eminescu nu se sfia ca în anumite situații, pentru a-și exemplifica anumite construcții logice din scrierile sale, să critice foarte dur poporul român (din prea multă dragoste pentru acesta cum aveau să spună unii dintre urmașii săi în ale filozofiei sociale precum Emil Cioran, Nae Ionescu, Petru Țuțea etc.) :

„De multe ori aud lăudându-se inteligența extraordinară a românului, deși poate nimic nu-i mai neadevărat decât această laudă. Căci pe [ce] se bazează o asemenea supoziție? Un popor, căruia [î]i este silă de orice muncă științifică, a cărui prisos de inteligență se consumă în luarea desigur cea mai ușoară a minții omenești, în suduituri sau ridicare în cer a guvernanților săi, nu poate fi numit un popor inteligent.

*(...) Sistemul instrucției noastre, neîntemeindu-se pe priceperea obiectelor predate, ci pe memorarea de reguli abstracte și de cuvinte, copilul n-are niciodată acel repaos al creierului. (...) Eu știu chinul ce l-am avut însumi cu matematicile în copilărie, din cauza modului rău în care mi se propunea, deși îndealtfel eram unul din capetele cel mai deștepte”.*²

¹ Teodor V. Ștefanelli, *Eminescu în liceu*, Cătălin Cioabă, *Mărturii despre Eminescu*, Humanitas, 2022, pag. 54-61.

² D. Vatamaniuc, *Eminescu Opere, Volumul III*, Editura Univers Enciclopedic, 1999, pag. 1038-1041.

El nu se mulțumea să constate o situație, ci căuta explicații, care de multe ori ajungeau la insuficiența și in justiția economică. În articolul „Școalele noastre sunt rele ...”³ scria: „Pentru a fi profesor de gimnaziu ori de liceu se cer studii academice-cel puțin acum; deci 18-20 de ani de învățatură continuă. E în adevăr singura ramură a serviciului public unde, în schimbul unei retribuțiuni neînsemnate, a unui echivalent material mic, se cer garanții de capacitate. Acest lucru este nemaiauzit și foarte nedrept într-o țară în care asemenea garanții nu se mai cer de la niminea și nicăiri. Căci ce se cere pentru a bunăoară pentru a fi redactor la „Românul”? (nota redacției: Oficiosul Guvernului) Patru clase primare, plus un curs de violoncel. Care este echivalentul material al acestei mari capacități? Deputăție, delegațiune, pentru a răscumpăra valori de un sfert de miliard, directorat de bancă – milioane. Va să zică pentru a îmbuzunării un echivalent material de milioane nu se cer în România decât patru clase primare, violoncel- și negustorie de vorbe”.

Eminescu devenise unul din exegeții vremii în problemele educației. A avut multe intervenții, în scopul îmbunătățirii, la noua „Lege a instrucției publice” promovate atunci de Vasile Conta.

Adevărul istoric, care se cerne de la generație la generație în timpul sutelor de ani, este că societățile interesate de eficiența socială a educației avansează pe calea alternanței de vârfuri respectiv medii ridicate.

Perioada Renașterii a dus la apariția de elite în toate domeniile, după care au apărut perioade în care filozofiile sociale noi apărute au condus la răsturnarea vechilor structuri și așa mai departe. Îmbinarea celor două modele, practică într-un stat relativ nou la scară istorică, precum SUA, pare a fi o soluție, adică lăsarea liberă a dezvoltării elitelor de toate felurile, chiar și atragerea altora din străinătate, paralel cu satisfacerea unor cerințe minimale necesare creșterii nivelului mediu, care pare a deveni un criteriu social de performanță. Modelul a asigurat un interval de timp destul de îndelungat cu un nivel ridicat de trai.

³ Ibidem, pag. 612-615.